

STRATEGIJSKI FRONT OD DRAVE DO JADRANSKOG MORA

Početak 1945. godine otpočele su svestrane pripreme završnih borbi za konačno oslobođenje zemlje. U oslobođenim krajevima izvršena je masovna mobilizacija novih boraca i materijalnih sredstava. Zaplijenjenim teškim naoružanjem kao i vojnom pomoći od saveznika, ojačane su i suvremeno opremljene artiljerijske i tenkovske jedinice, kao i jedinice veze, inženjerije, saniteta i pozadine. Stvoreni su uvjeti za reorganizaciju Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske

Naredbom Vrhovnog štaba od 1. siječnja 1945., formirane su tri armije: 1. proleterski korpus reorganiziran je u Prvu armiju, 12. korpus u Treću armiju, a 14. korpus u Drugu armiju. Šesti i Deseti korpus NOV Hrvatske u operativnom pogledu potčinjeni su Štabu Treće armije. U sastavu Prve armije, pred utvrđenom njemačkom obrambenom linijom na Srijemskom frontu, nalazile su se 6. lička proleterska divizija i 13. proleterska brigada „Rade Končar“ a u sjeveroistočnoj Bosni u sastavu Druge armije bila je 28. slavonska divizija.

Početak 1945., jedinice 6. i 10. korpusa, zajedno sa snagama Treće armije, koje su prešle Dravu, borile su se s Nijemcima radi proširenja mostobrana kod Virovitice. Nijemcima je znatno smetao taj mostobran, posebno u velikoj protuofenzivi koju su pripremali protiv Crvene armije u oblasti Blatnog jezera. Stoga su početkom veljače s jakim snagama koncentrično napali na virovitički mostobran i ponovo okupirali Orahovicu, Mikleuš, Voćin i Podravsku Slatinu. Jedinice Treće armije zajedno sa zbjegom i ranjenicima povukle su se ponovno na lijevu obalu Drave u Mađarsku a jedinice 6. i 10. korpusa zadržale su se na području Moslavačke gore, Bilogore i Papuka.

Pokušaj Nijemaca, za vrijeme njihove protuofenzive u Mađarskoj da početkom ožujka forsiraju

Dravu i probiju se k Pečuhu, spriječile su jedinice Treće armije, kojima su u tim borbama pružali podršku 6. i 10. korpus napadajući neprijatelja u pravcu Bjelovara, Virovitice, Podravske Slatine i komunikacije Zagreb-Srijemski front. U Srijemu je Prva armija u oštrim borbama s njemačkim 34. armijskim korpusom do 19. siječnja stabilizirala front na liniji Mohovo-istočno od Tovarnika-Ilinci-rijeka Bosut-Batrinci. Dio fronta između Dunava i Bosuta Nijemci su posebno snažno utvrdili tako da je njihov glavni obrambeni pojas bio dubok 5 do 6 kilometara i sastojao se od nekoliko linija s izgrađenim rovovima ojačanim bunkerima i utvrđenjima. Ispred prednjeg kraja obrane, a i po dubini obrambenog pojasa postavljena su minska polja. Srijemski front imao je za Nijemce veliki operativno-strategijski značaj, jer je držanje te najisturenije obrambene linije na jugoistoku Europe osiguravalo vezu između njemačkih snaga u Jugoslaviji i onih u Mađarskoj te štitilo prilaze Austriji.

Deveta divizija 8. korpusa NOV Hrvatske i 29. divizija 3. korpusa vodile su borbe s neprijateljem u oblasti Mostara, koji su Nijemci uporno branili zbog njegove operativne važnosti za obranu Sarajeva. Štab 8. korpusa prebacio je u veljači na područje Mostara i 19. i 26. diviziju, ojačanu tenkovskom i artiljerijskom brigadom. Neprijatelj je organizirao snažnu obranu Mostara utvrđivanjem niza otpornih točaka raspoređenih u dva pojasa: vanjskom, udaljenom od Mostara oko 25 km, i unutarnjem, na udaljenosti od 5 do 8 km od grada. Ukupna jačina neprijateljskih snaga iznosila je oko 15 tisuća vojnika njemačke, ustaško-domobranske i talijanske fašističke vojske naoružanih artiljerijom i tenkovima. U teškim borbama, koje su trajale od 6. do 14. veljače, Mostarska operacija odvijala se u dvije etape. Prva se završila razbijanjem najjačeg neprijateljskog uporišta u obrambenom sistemu na Širokom Brijegu, a druga oslobođanjem Nevesinja, Blagaja i Mostara, u kojem je otpor neprijatelja bio slomljen u žestokim uličnim borbama uz podršku tenkova i topova.

U borbama koje je Druga armija vodila u siječnju i veljaču u istočnoj Bosni sudjelovala je 28. slavonska divizija. Tako je zajedno sa 17. divizijom bila angažirana u napadu na jak njemačko-ustaško-domobranski garnizon u Bijeljini. Dana 27. siječnja, nakon artiljerijske pripreme, navedene divizije napale su sistemom rovova i bunkera snažno utvrđene neprijateljske položaje, ali nakon teških borbi, koje su trajale sve do 1. veljače, iako su po četvrti put poduzimale juriš na obrambene položaje neprijatelja, nisu uspjele zauzeti grad. Krajem veljače 28. divizija prebačena je u rajon Brčkog sa zadatkom da napada komunikaciju Bijeljina-Brčko, a u drugoj polovici ožujka vodila je teške obrambene borbe s jakim njemačkim jedinicama koje su napadale iz rajona Brčkog, ali je neprijatelj 1. ožujka protunapadom bio priseljen na povlačenje.

U toku siječnja i polovine veljače, na području Like i Gorskog kotara zbog velike hladnoće i dubokog snijega aktivnost jedinica 11. korpusa svedena je na manje sukobe s neprijateljem. Međutim, plovinom veljače neprijatelj je pokušao ofenzivnim akcijama povezati svoje snage iz Bihaća s onima na liniji Vrhovine-Čudin Klanac i na taj način osigurati odstupnicu svojim

jedinicama koje su se pod pritiskom 8. korpusa povlačile dijelom i na sjever. U borbama koje su trajale sve do kraja veljače partizanske jedinice su spriječile sve pokušaje neprijatelja da ostvari svoju nakanu, ali same nisu uspjele da ovladaju neprijateljskim garnizonima na liniji Vrhovine-Čudin Klanac. Kroz to vrijeme su jedinice 43. divizije napadale neprijateljska uporišta duž komunikacije Karlovac-Ogulin-Brinje. Također, na operativnom području 4. korpusa u siječnju zbog velikih hladnoća i snijega nije bilo većih akcija. Neprijatelj je u svojim rukama držao uporišta uz komunikacije, a jedinice 4. korpusa slobodni teritorij van komunikacija: 7. divizija u Baniji, 34. divizija na području južno od Zagreba, 8. divizija na sektoru Rakovica-Prijeboj, a Unska operativna grupa u rajonu Bihaća. Međutim, u veljači je 4. korpus razvio znatnu aktivnost. Jedinice 7. divizije napadale su na komunikacije između Kostajnice, Sunje i Siska i noću između 7. i 8. veljače razbile neprijateljsku posadu u Mošćenici. Zatim su do kraja veljače uspješno odbijale pokušaje neprijatelja da iz svojih uporišta u Sisku, Capragu, Komarevu i Sunji prodire na oslobođeno područje.

Jedinice 8. divizije vodile su u veljači borbe s ustaško-domobranskim snagama u rajonu Plaškog i na području Drežnik Grada, gdje je neprijatelj s oko tri tisuće vojnika pokušao prodrijeti na slobodni teritorij. Dvije brigade 34. divizije napadale su komunikaciju Zagreb-Sisak, dok su Žumberačka brigada i Karlovački odred napadali neprijateljske posade na području Karlovca. Unska operativna grupa vodila je borbe oko Bihaća i Cazna te vršila pritisak na komunikaciju Bihać-Otoka. U drugoj polovini ožujka, 7. divizija je prebačena iz Banije na područje sjeverozapadno od Bihaća, sa zadatkom da zajedno s 8. divizijom sudjeluje u borbama za oslobođenje Bihaća.

Od 1.ožujka 1945., odlukom Vrhovnog komandanta izmijenjen je naziv Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije. Ona sada nosi naziv Jugoslavenska armija, a Vrhovni štab - Generalštab. Gavni štab Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske preimenovan je u Glavni štab Jugoslavenske armije za Hrvatsku.

Bojan **Mirosavljev**